

نقش منافقان در جامعه اسلامی
از بعثت تا پایان خلفای راشدین

مؤلف

فاطمه سادات عاری علی آبادی

علوی علی آبادی، فاطمہ سادات، ۱۳۵۲-

نقش منافقان در جامعه اسلامی از بعثت تا پایان خلفای راشدین / مؤلف فاطمه سادات علوی علی آبادی.

مشهد: انتشارات ۱۱۰ [صد و ده]، ۱۳۹۵.

۳۵۷ ص: نقشه (رنگی).

کتابنامه: ص. [۳۳۱]-۳۵۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

کتاب حاضر در اصل پایان نامه نویسنده در مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد است.

اسلام۔۔ تاریخ۔۔ از آغاز تا ۴۱ق۔

Islam--History--To661

منافقان

Munafiqun ☆

٢٩٧/٩١٢

BP14/ΕΛ/10095

تعمیم

۹۷۸-۶۰-۳۵۸-۵-۰ : ۱۴۰۰۰۰ ریال

1158-36

ناشر: انتشارات (صد و ده)

نام کتاب: نقش منافقان در جامعه اسلام، اثر بحث تا پایان خلقای راشدین

مؤلف: فاطمہ سادات علوی علیہ السلام

صفحه آرایشی: سیده طیبہ حسینہ

جواب: مقرب

نویسٹ چاپ: اول / بہار ۱۳۹۶

تعداد صفحات: ۳۵۷ صفحه

قطع: وزیری

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

شماره: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۳۵۸ - ۶۵ - ۰

تلفون: ناشر: ۰۹۱۵۷۳۹۲۸۱۴

entesharat110@gmail.com

فهرست مطالب

سخن مؤلف.....	۱۱
فصل اول: مفهوم شناسی نفاق.....	۱۵
معنای لغوی و اصطلاحی.....	۱۵
معنای لغوی.....	۱۵
معنای اصطلاحی.....	۱۷
نفاق از دیدگاه منابع اسلامی.....	۱۸
نفاق از منظر قرآن.....	۱۸
علل وانگیزه‌های نفاق.....	۲۹
طمع قدرت و ثروت.....	۳۰
ترس (مرگ، ازدست دادن مال، رسوایی).....	۳۵
مکر و نیرنگ بر ضد اسلام و مسلمانان.....	۳۶
قومیت (عصبیت).....	۳۸
فصل دوم: جریان شناسی منافقان در دوران پیامبر ﷺ از بعثت تا حجه الوداع.....	۴۳
منافقان از بعثت تا آغاز هجرت (مکه).....	۴۳
منافقان از هجرت تا حجه الوداع (مدینه).....	۵۰
منافقان یهود در مدینه.....	۵۰
پیمان عمومی.....	۵۲
پیمان با سه گروه معروف یهود.....	۵۳

- ۵۵ غزوه بنی قینقاع
- ۵۷ تحریکات منافقان یهود و جنگ احد
- ۵۸ غزوه بنی نضیر
- ۵۹ تحریکات منافقان یهود و جنگ خندق
- ۶۰ بنی قریظه
- ۶۱ منافقان یهود در خیبر و غزوه خیبر
- ۶۵ منافقان، بصر در مدینه
- ۶۹ جلوه شدیدا نفاق در جنگ احد، به رهبری عبدالله بن ابی
- ۷۵ بهره برداری منافقان از شکست احد
- ۷۷ عبدالله ابی و طرح برانگیزی مسلمانان اسلامی
- ۷۸ غزوه بنی المصطلق
- ۸۲ ماجرای افک
- ۸۶ منافقان و انواع تاکتیک‌های نفاق انگیز
- ۸۷ غزوه‌ی تبوک
- ۹۰ عبدالله بن ابی و لشکر نفاق
- ۹۱ سربازان منافق، در سپاه تبوک
- ۹۳ مسجد ضرار
- ۹۵ شایعه پراکنی منافقان و حدیث منزلت در شأن علی علیه السلام
- ۹۷ توطئه‌ی عقبه
- ۱۰۰ مرگ عبدالله بن ابی

۱۰۲	 منافقان مهاجر در مدینه
۱۰۷	 فصل سوم: منافقان، از حجه الوداع تا پایان خلافت عثمان
۱۰۷	 منافقان و جریان غدیر خم
۱۱۰	 انجام مراسم بیعت در غدیر خم و تحرکات منافقین
۱۱۰	 وسوسه اندازی در قلوب مردم
۱۱۱	 شبهه افکنی نسبت به هدف پیامبر ﷺ در غدیر
۱۱۲	 تهمت ساختگی بودن مراسم غدیر
۱۱۳	 پیشنهاد جانشینی افرادی غیر از حضرت علی ﷺ
۱۱۴	 پیشنهاد سهیم شدن برخی افراد در خلافت حضرت علی ﷺ
۱۱۵	 سند قرآنی معجزه غدیر در پاسخ منافقان
۱۱۷	 سقیفه و دوران خلافت ابوبکر
۱۱۷	 سقیفه: علل، انگیزه‌ها و پیامدها
۱۳۷	 فدک
۱۴۶	 جنگهای رده
۱۵۴	 علی ﷺ و خلافت ابوبکر
۱۵۷	 دوران خلافت عمر
۱۵۹	 ابوسفیان بن حرب و فرزندانش
۱۶۵	 مغیره بن شعبه
۱۶۹	 عبدالله بن ابی ربیعہ

۱۷۱	عمرو بن عاص بن وائل بن هاشم.....
۱۷۵	ابوموسی اشعری.....
۱۷۷	کعب الاحبار.....
۱۸۰	ابوهریره.....
۱۸۵	سعدبن ابی وقاص.....
۱۸۷	دوران خلافت عثمان.....
۱۸۹	رسیدن عقبه در کوفه.....
۱۹۱	سعید بن عاص در کوفه.....
۱۹۳	عبدالله بن ابی سرح در مصر.....
۱۹۶	حکم بن ابی العاص در مدینه.....
۱۹۸	مروان بن حکم، مشاور خلیفه.....
۲۰۰	نقش منافقان در قتل عثمان.....
۲۰۷	فصل چهارم: منافقان، از آغاز خلافت حضرت علی علیه السلام تا پایان شهادت امام حسن علیه السلام
۲۰۷	دوران خلافت حضرت علی علیه السلام و کارشکنیهای منافقان.....
۲۰۷	نفاق در مدینه.....
۲۱۳	نفاق در شام.....
۲۱۳	معاویه: آینه نفاق.....
۲۳۱	نفاق در ایران.....
۲۳۳	جریر بن عبدالمطلب: بجلی: والی همدان.....

- خریت بن راشد: والی اهواز..... ۲۳۸
- مصقله بن هییره شیبانی: والی فارس..... ۲۳۹
- یزید بن حجیه تیمی: والی ری..... ۲۴۲
- منذر بن جارود عبدی: والی اصطخر..... ۲۴۳
- اشعث بن قیس: والی آذربایجان..... ۲۴۴
- زیاد بن ابیه: والی کرمان و فارس..... ۲۴۵
- نعمان بن عجلان زرقی: والی بحرین و عمان..... ۲۴۹
- نفاق در عراق..... ۲۵۰
- ابوموسی اشعری..... ۲۵۴
- اشعث بن قیس..... ۲۵۷
- خوارج..... ۲۶۴
- قدامه بن عجلان و قعقاع بن شور، کارگزاران کسکر..... ۲۷۵
- خلافت امام حسن علیه السلام و کارشکنیهای منافقان..... ۲۷۶
- حزب منافق اموی..... ۲۸۱
- حزب منافق خوارج..... ۲۸۲
- فصل پنجم: دیدگاه مستشرقان در مورد نفاق در عصر بعثت و دوران خلفای راشدین..... ۲۹۳
- بنی امیه..... ۲۹۳
- تهمت بی تدبیری و ضعف اراده‌ی امام علی علیه السلام..... ۲۹۷
- تهمت سبک سری و شوخ طبعی امام علی علیه السلام..... ۲۹۹

۳۰۰	تبرئه معاویه از قتل امام حسن علیه السلام
۳۰۲	سقیفه
۳۰۸	ماجرای افک
۳۱۱	یهود منافق
۳۳۱	فهرست منابع

www.ketab.ir

سخن مؤلف

نفاق از مهلك ترين رذيله‌هاى اخلاقى در زندگى فردى و اجتماعى، خصوصاً در حوزه‌هاى سياسى، اعتقادى است كه زشتى آن بر كسى پوشيده نيست. اين پديده‌ى ناپسند كه سابقه‌اى طولانى در طول تاريخ بشريت دارد، با ظهور اسلام و بعثت پيامبر ﷺ جلوه‌ى تازه‌اى به خود گرفت و مفهوم ويژه‌اى يافت تا آنجا كه هم زمان با شروع بعثت تا رحلت پيامبر بزرگوار ﷺ، پيش از سيصدآيه از آيات قرآن كريم در وصف نفاق و منافقان نازل شده است و در موارد دست عاملان اين رذيله اخلاقى را رو کرده است. هر چند در پدو ظهور اسلام، اين حاصلت ناپسند جنبه فردى داشت، با رشد نهضت پيامبر ﷺ به يك جريان سازمان يافته با رويكردي متفاوت تبديل شد.

منافقان، با نقاب مسلماني و خودى بودن، به متن موضوعات حافل اهل ايمان راه پيدا کردند و سامرى وار دست دراز نمودند و بر مشى اسلامى «فقبضت قبضه من اثر الرسول» قبضه‌اى از رد پاى «رسول حقيقت» برگرفتند و سپس با دشمنى «فبذتها» هواى نفسانى خود را در آن دميدند و از اين معجون به عمل آمده، گرساله‌هاى زرین عقايدشان را ساختند تا پيروان «موساى حقيقت» كه بر اثر غفلت و دنيا خواهى برگوساله بودن محصول سامرى‌ها چشم بسته و به زرین بودن گوساله‌ها، دل بسته بودند، از راه مستقيم خارج و به ترك ميثاق، هبوط كنند.

با توجه به تجربه‌ی تشکیل حکومت اسلامی در عصر حاضر و تحولات به وجود آمده در مسیر آن و تشابه تاریخی این تحولات با رویدادهای صدر اسلام، امید است این پژوهش چراغ راه و تنبیه برای ملت و متولیان امور نظام اسلامی باشد تا شاهد تکرار صحنه‌های تلخ تاریخ اسلام نباشیم. اختلاف یاران رسول خدا ﷺ در صدر اسلام و ظهور بینش‌های مختلف حکومتی که منجر به عدم تحمل یکدیگر و پیاده شدن عده‌ی کثیری از آنان از مرکب حکومت شد نمونه‌ای از این حوادث تلخ است که باید همواره مورد توجه قرار گیرد.

مبارزه با منافقان، با توان بالایی که در فریب دهی دارند باید در اولویت مبارزه فکری مسلمین قرار گیرد و مسلماً آن‌ها دائماً به افشای خط نفاق و منافقان پردازند تا منافقان به موقعیت و مقبولیت نرسند: «ای منافق بین حق و باطل است، از حق ظاهرش را دارد و از باطل، باطنش را».

در این پژوهش، قصد بر این است که با بهره‌گیری از اطلاعات موجود در منابع دست اول و تأمل و استفاده از تحقیقات جدید، روش کتابخانه‌ای (روند قدرت‌گیری تدریجی حزب نفاق و تأثیرگذاری منافقان و به خصوص پنهانکاران، برجسته آنان در طول دوره رسالت پیامبر ﷺ و دوران خلفای راشدین تا پایان خلافت امام حسن مجتبیٰ علیه السلام مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

از ویژگی‌های این تحقیق، استفاده از منابع بسیار زیادی از اهل سنت است و از نکات مهم مطرح شده در این تحقیق (که شاید بتوان گفت تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته است) این است که منافقان با حضور در ارکان اساسی حکومت اسلامی، بیشترین تأثیر

را در کاهش مقبولیت مردمی خلفای راشدین داشته اند و این امر حتی در مورد دوره‌ی چند ماهه‌ی خلافت امام حسن علیه السلام نیز صادق است.

از آنجا که به اعتقاد شیعه، امام حسن علیه السلام پس از شهادت پدر بزرگوارشان، خلیفه‌ی مسلمین بودند، دوره‌ی چند ماهه‌ی شهادت امیرالمؤمنین تا پایان حکمیت نیز در این تحقیق مد نظر قرار گرفته است.

لازم به ذکر است این کتاب برگرفته از پایان نامه‌ی ارشد مؤلف می‌باشد که با راهنمایی استاد محترم خدیم دکتر شمریانو دلبری و مشاوره استاد محترم آقای دکتر مهدی جلیلی در سال ۱۳۹۱ شمسی در دانشگاه آزاد مشهد، دفاع شده است.

بر اساس جستجویی که نگارنده به صورت کتابخانه‌ای و الکترونیکی انجام داده است تاکنون عملکرد منافقان در جامعه اسلامی از عصر بعثت تا پایان خلافت امام حسن علیه السلام، به شکلی منسجم و مستند مورد بررسی قرار نگرفته است. در این راستا در برخی منابع تاریخ اسلام، مطالبی در خصوص منافقان در دوره‌های محدودی همچون ده سال اول هجرت موجود بوده که از آنها بهره گرفته‌ام. به طور کلی منابع مورد استفاده در این تحقیق عبارتند از:

۱. تاریخ‌های عمومی
۲. تاریخ‌های سیاسی
۳. فتوح
۴. طبقات
۵. مقاتل
۶. کتب سیره
۷. کتب انساب
۸. تفاسیر قرآن
۹. فرهنگ‌نامه‌ها و دایره‌المعارف‌ها
۱۰. کتب حدیثی و رجالی
۱۱. کتب جغرافیا
۱۲. پژوهش‌های معاصر و پژوهش‌های مستشرقان

اما بیشتر منابع تاریخ اسلام در مورد نفاق بعد از رحلت پیامبر اعظم ﷺ سکوت نموده‌اند. علامه طباطبایی از پژوهشگران معاصر است که در مورد نفاق بعد از رحلت پیامبر ﷺ، اشارات مختصری در تفسیر المیزان نموده است.

در مورد نفاق در عصر خلفای راشدین، تنها چند اثر به طور مختصر به این پدیده پرداخته‌اند که به عنوان نمونه می‌توان مقاله «اشعث و ابوموسی: کارگزاران منافق در حکومت سلی» و «صلح امام مجتبی، انگیزه‌ها و پیامدها» و «شبهات قاسطین در فتنه‌ی صحن» و کتاب «کارگزاران و موقعیت جغرافیایی حکومت علی» را نام برد. البته این آثار نیز - ماعداً لازم را نداشته و تنها به بررسی نفاق در دوره‌ی محدودی پرداخته‌اند و منابع مورد استنادی نویسنده گان آنها بیشتر شیعی بوده‌اند.

با توجه به فقدان منابع جامع و بی طرف در مورد پدیده‌ی نفاق در نیمه‌ی نخست قرن اول هجری و نیز کمبود آثار برجسته‌ی معاصر به نظر می‌رسد این تحقیق آغاز گامی است در واکاوی علل و نتایج این پدیده‌ی شوم در بین مسلمانان و امیدواریم که پایان کار نیز نباشد.

در پایان این پیشگفتار از همسر ارجمندم، فرزندان محبوس و تمامی اساتید بزرگوaram بخصوص خانم دکتر دلبری و آقای دکتر جلیلی، قدردانی و تشکر می‌نمایم و امیدوارم نظرات و ارشادات خوانندگان، مقدمه و پیش درآمدی برای تحقیقات گسترده‌تر، در حوزه‌ی این پژوهش گردد.